

FELIKS CIUEV | VIACESLAV MOLOTOV

CONVERSATII CU MOLOTOV

În cercul puterii comuniste

Traducere din limba rusă și note de Antoaneta Olteanu

Prefată de Armand Gosu

Postfață la ediția în limba rusă de Serghei Kuleșov

CORINTH BOOKS

—2017—

Cuprins

<i>Cuvânt-înainte de Armand Goșu.....</i>	5
<i>Prefață .....</i>	11
<i>Capitolul 1 — Afaceri internaționale.....</i>	25
<i>Capitolul 2 — Politicienii străini .....</i>	135
<i>Capitolul 3 — „Noi, cei din Viatka...” .....</i>	145
<i>Capitolul 4 — Alături de Lenin .....</i>	204
<i>Capitolul 5 — Stalin și anturajul lui .....</i>	277
<i>Capitolul 6 — Colectivizarea .....</i>	422
<i>Capitolul 7 — Despre represiuni .....</i>	436
<i>Capitolul 8 — Ce înseamnă socialismul? .....</i>	534
<i>Capitolul 9 — Chestiuni cotidiene și ultimele întâlniri .....</i>	572
<i>Postfață de Serghei Kuleșov .....</i>	613

Capitolul 1

Afaceri internaționale

Noua hartă

Viaceslav Mihailovici Molotov considera că principala cauză a vieții sale este consolidarea orândurii socialiste, consolidarea rolului militar, economic și politic al țării noastre și a întregii alianțe socialiste, slabirea pozițiilor imperialismului.

— Bine că țările ruși au cucerit pentru noi atâtă pământ. Acum ne e mai ușor să ne luptăm cu capitalismul.

14.01.1975

— Am înțeles că sarcina mea ca ministru al Afacerilor Externe era să extind cât mai mult granițele Patriei noastre. Mi se pare că eu și Stalin ne-am descurcat destul de bine cu sarcina asta.

...Îmi aduc aminte de o povestire a lui A. I. Mgheladze (primul secretar al CC al PC al Gruziei în ultimii ani de viață ai lui I. V. Stalin), completată de Molotov, despre cum, după război, la casa de vacanță a lui Stalin a fost adusă harta URSS cu noile granițe – mică, pentru un manual școlar. Stalin a prins-o cu pioane de perete: „Să vedem ce am obținut... În Nord la noi totul e în ordine, e normal. Finlanda e foarte vinovată față de noi și am mutat granița mai sus de Leningrad. Țările Baltice – sunt pământuri rusești adevarate! –, sunt din nou ale noastre, acum bielușii trăiesc la noi cu toții, împreună, ucrainenii împreună, moldovenii împreună. În Vest totul e normal. Și a trecut imediat la granițele

răsăritene. Ce avem noi aici?... Insulele Kurile acum sunt ale noastre, Sahalin e în întregime a noastră, ia uitați ce frumoasă e! și Port-Arthur e al nostru, și Oriental Extrem e al nostru – Stalin trecu cu pipa pe deasupra Chinei, – și Calea Ferată a Chinei Orientale e a noastră. China, Mongolia – totul e în ordine... Uite, aici nu-mi place granița!”, spuse Stalin și arăta mai sus de Caucaz.

29.11.1974

— Desigur, în treaba asta am sfeclit-o puțin, dar în sud s-a văzut ceva. Totuși, trebuie să ai măsură în toate, că poți să te îneci.

Problema Țărilor Baltice, a Ucrainei de Vest, a Belorusiei de Vest și a Basarabiei am decis-o cu Ribbentrop în anul 1939. Nemții nu au acceptat cu prea multă plăcere că am anexat Letonia, Lituanie, Estonia și Basarabia. Când, peste un an, în noiembrie 1940, am fost la Berlin, Hitler m-a întrebat: „Ei, bine, îi reuniți pe ucraineni, bieloruși, ei, bine, pe moldoveni, asta se mai poate explica, dar cum explicați lumii întregi Țărilor Baltice?”

I-am spus: „O să explicăm”.

Comuniștii și popoarele din statele baltice și-au manifestat interesul pentru unirea cu Uniunea Sovietică. Liderii lor burghezi au venit la Moscova pentru tratative, dar au refuzat să semneze unirea cu URSS. Ce trebuia să facem? Trebuie să vă spun că am îndeplinit în secret un curs foarte dificil. Când ministrul de Externe al Letoniei a venit la noi, în 1939, i-am spus: „Nu mai plecați înapoi până nu semnați unirea cu noi”.

Din Estonia a venit la noi ministrul de Război, i-am uitat deja numele, era popular, i-am spus asta. Trebuia să apelăm la asemenea gesturi extreme. și le-am îndeplinit, în opinia mea, bine.

V-am prezentat asta într-o formă foarte grosolană. Așa a fost, dar totul s-a făcut mai delicat.

— Dar primul care venise ar fi putut să-i prevină pe ceilalți, spun eu.

— Păi nu aveau unde să se ducă. Doar trebuia să se asigure cumva. Când am prezentat solicitările... Trebuie să luăm măsuri la timp, altfel o să fie târziu.

Se agitau pe ici-pe colo guvernele burgheze, desigur, nu puteau intra cu mare placere într-un stat socialist. Pe de altă parte, conjunctura internațională era în aşa fel că ele trebuiau să decidă. Se aflau între două state mari – Germania fascistă și Rusia sovietică. Circumstanțele erau complexe. De aceea ezitau, dar s-au decis. și noi aveam mare nevoie de Țărilor Baltice...

Cu Polonia nu puteam face la fel. Polonezii erau neîmpăcați. Am dus tratative cu englezii și francezii înainte de a discuta cu germanii: dacă nu se vor împotrivi trupelor noastre în Cehoslovacia și Polonia, atunci, desigur, lucrurile noastre vor merge mai bine. Au refuzat, de aceea trebuia să luăm măsuri chiar și parțiale, trebuia să îndepărtem trupele germane.

Dacă nu am fi ieșit în întâmpinarea germanilor în anul 1939, ei ar fi ocupat toată Polonia până la graniță. De aceea ne-am înțeles cu ei. Ei trebuiau să fie de acord. Pactul de neagresiune este inițiativa lor. Noi nu puteam apăra Polonia, pentru că ea nu voia să aibă de-a face cu noi. Ei, și dacă Polonia nu vrea, iar războiul e la o aruncătură de băt, atunci dați-ne nouă măcar acea parte din Polonia care, considerăm noi, aparține necondiționat Uniunii Sovietice.

Și Leningradul trebuia apărat. Finlandezilor nu le-am pus problema ca balticilor. Le-am spus numai să ne dea partea de teritoriu de lângă Leningrad. De la Viborg. Au fost foarte încăpățânați.

A trebuit să vorbim mult cu ambasadorul Paasikivi, care apoi a devenit președinte. Vorbea în rusă ca vai de lume, dar putea prițepe. Avea acasă o bibliotecă bună, îl citea pe Lenin. Înțelegea că fără acordul cu Rusia nu vor face nimic. Simteam că vrea să vină în întâmpinarea noastră, dar erau mulți adversari.

24.07.1978

— Cum am cruceat Finlanda! Am procedat înțelept că nu am anexat-o. Am fi avut o rană permanentă. Rana asta ar fi dat motiv Finlandei să aibă ceva împotriva Puterii sovietice... Acolo oamenii sunt foarte, foarte încăpățânați. Minoritatea ar fi fost foarte periculoasă. Iar acum putem consolida, încetul cu încetul, relațiile. Nu am reușit să facem democrată, cum nu am reușit nici cu Austria.

Hrușciov le-a dat finlandezilor Porkkala-Udd. Noi nu le-am fi dat.

Cu chinezii din cauza Port-Arthurului nu merita să ne stricăm relațiile, desigur. Și chinezii se păstrau în limite, nu puneau problemele lor teritoriale. Dar uite, Hrușciov i-a împins...

28.11.1974

— Iar Basarabia nu am recunoscut-o ca fiind a României. Mai țineți minte, pe harta noastră fusese hașurată. Așa că uite, când am avut nevoie de ea, îl chem pe Gafencu [Gheorghe Davidescu] ăsta, și dău un termen să-și scoată armata și noi să o aducem pe a noastră.

— L-ați chemat pe Gafencu, ambasadorul român?

— Da, da.

„Haideți să cădem la înțelegere. Nu am recunoscut niciodată că Basarabia e a voastră, acum hai mai bine să ne înțelegem, să rezolvăm problema asta.” El mi-a spus imediat: „Trebuie să-mi întreb guvernul”. Desigur, a pălit de tot. „Întrebați-l și veniți cu răspunsul.” A venit după aceea.

— Iar cu germanii v-ați înțeles că nu vă vor împiedica cu Basarabia?

— Când Ribbentrop a venit, atunci ne-am înțeles. Am vorbit în treacăt direct despre România, de acolo i-au contactat.

— Hitler le-a spus: „Dați-o, o să v-o dau repede înapoi!”

— Ei au fost sub conducerea lui tot timpul... În anul 1939, când a venit Ribbentrop, pe atunci nu știam foarte bine geografia – spune Molotov extrem de serios, cine nu-l știe poate că aşa ar fi înțeles –, granițele dintre state: Rusia, Germania și Austro-Ungaria. Vă prezint solicitarea: granița trebuie trasată astfel încât Cernăuți să vină la noi. Germanii îmi spun: „Păi niciodată Cernăuți n-a fost la voi, a fost mereu în Austria, cum de puteti să-l cereți?” „Ucrainenii îl cer! Acolo trăiesc ucraineni, ei ne-au dat indicația!” „Dar nu a fost niciodată în Rusia, a fost mereu o parte a Austriei, iar mai apoi a României”, spune ambasadorul Schulenburg. „Da, dar trebuie să-i unim pe ucraineni!” „Acolo sunt

ucraineni... De fapt, nu vom rezolva problema aceasta!” „Trebuie să-o rezolvăm. Iar ucraineni acum sunt și în Ucraina Transcarpatică, și în răsărit e tot parte ucraineană, care aparține toată Ucrainei, și ce mai rămâne, o bucată? Nu se poate așa. Cum așa?”

Cum se numește asta... Bucovina.

S-a învărtit, s-a învărtit, apoi: „O să raporteze guvernului”. A raportat și acela (Hitler) a acceptat.

Cernăuți, care nu a aparținut niciodată Rusiei, a trecut la noi și rămâne și acum. Dar în acel moment germanii erau astfel orientați că nu trebuia să strice relațiile cu noi, să le rupă definitiv. Referitor la Cernăuți toți săreau și numai se minunau.

Apoi mi-au spus oameni care au fost la Cernăuți: uite, căci, am fost acolo înainte, era ordine, dar acum totul e dezorganizat, e atâtă harababură... Și se dovedește că atunci când Cernăuți a fost în Austria pentru toate muncile la negru erau trimiși ucraineni, iar când a venit la noi, ei nu mai vor să muncească. Au devenit independenți, nu pur și simplu niște muncitori la negru. Singuri nu pot, nu au experiență pentru o bună gospodărire, și nu vor să rămână în urmă.

Delimitarea decisivă a fost după război. Unii se mirau: ce treabă au aici Cernăuți și Rusia? Niciodată nu a fost așa ceva!

...Nu eram proști. Și nimeni, cel puțin, dintre adversarii și aliații noștri, nu ne-a luat de proști. Nu țin minte vreun caz.

20.04.1975, 30.09.1981

Ribbentrop – Molotov

— Despre dumneavoastră se vorbește mult la radioul occidental, vorbesc urât de Stalin și de dumneavoastră.

— Ar fi fost mai rău dacă ne-ar fi lăudat, remarcă sec Molotov.

— Ei spun: „Sunt puțini oameni în istorie ale căror nume să deumească granițe de stat”. Au în vedere linia „Ribbentrop-Molotov”. Și de ce sticlele cu amestesc incendiар au fost numite în război „cocktail Molotov”? Doar nu ați avut nicio legătură cu asta...

— S-au gândit ei... Un amestec. I-au amestecat pe ruși și pe germani.

— Sunteți considerat unul dintre principalii instigatori ai războiului: chipurile, v-ați înțeles cu Ribbentrop să legați mâinile lui Hitler...

— N-au decât să vorbească.

Respect pentru oameni și cărti

1.08.1984

— Ribbentrop făcea foarte bine comerț cu şampanie, remarcă řota Ivanovici.

— E clar. Era negustor de vinuri... A venit la noi, ai noștri au lovit undeva avionul. Era cât pe ce să-l doboare. Nu și-au dat seama.

...Slăbuț, înalt... Tratativele au avut loc la Kremlin. Acolo am băut și şampania.

— A adus-o pe a lui?

— Nu, l-am servit cu a noastră.

4.10.1972

— Când l-am primit pe Ribbentrop, desigur, a rostit un toast pentru Stalin, pentru mine – de fapt, era cel mai bun prieten al meu, își mijeaște ochii zâmbind Molotov. Stalin a propus pe neașteptate: „Să bem pentru noul om anticomintern al lui Stalin!”, a spus el aşa ironic și mi-a făcut cu ochiul pe neobservate. A glumit pentru a stârni reacția lui Ribbentrop. Acela a dat fuga să sună la Berlin, îi raporteașă entuziasmat lui Hitler. Hitler îi răspunde: „Genialul meu ministru de Externe!” Hitler nu i-a înțeles niciodată pe marxiști.

9.07.1971

— A trebuit să țin un toast pentru Hitler în calitate de conducător al Germaniei.

— Acolo, în Germania?

— Aici, la un prânz. Ei au ținut un toast pentru Stalin, eu pentru Hitler. În cerc restrâns. Doar asta este diplomația. (În timpul receptiei în onoarea lui Ribbentrop, Molotov era gazdă. Când i-a dat cuvântul lui Stalin, acela a rostit un toast „pentru comisarul

Conversații cu Molotov

31

nostru al poporului pentru că de comunicații, Lazar Kaganovici”, care se afla și el la masă, la un scaun de ministrul fascist de Externe. „Și Ribbentrop a trebuit să bea pentru mine”, mi-a povestit L. M. Kaganovici – F. C.).

12.03.1982

— Se spune că înainte de război dumneavoastră, împreună cu Stalin, pentru a-l îmbuna pe Hitler, ați hotărât să-i dați Tările Baltice...

— Asta nu are nimic în comun cu realitatea. Ne dădeam seama foarte bine că pe Hitler nu numai că nu-l va opri un asemenea pas, dimpotrivă, îi va deschide apetitul. Și noi aveam nevoie de spațiu.

— Scriitorii spun...

— Scriitorii pot fi de orientare burgheză. Este o prostie absolută. Tările Baltice ne trebuiau chiar nouă.

— Tu să înregistrezi tot, îmi spune řota Ivanovici. Folosește-te de această întâmplare fericită: „Când eram la V. M. Molotov am ridicat această problemă...” Niciun scriitor nu se află așa de aproape ca tine. Și trebuie să păstrezi asta. O să treacă cinci, șase ani și asta o să fie de folos.

— Și poate va prinde bine, spune Molotov. Pot să apară noi întrebări.

17.07.1975

— În Occident se scrie întruna despre faptul că în anul 1939, împreună cu tratatul, a fost semnat un acord secret.

— Niciunul.

— Nu a existat?

— Nu a existat. Nu, e absurd.

— Acum însă, probabil, se poate vorbi despre asta.

— Desigur, aici nu e niciun secret. În opinia mea, lansează intenționat aceste zvonuri pentru a turna gaz pe foc, cum să spun. Nu, nu, în opinia mea, aici totul e foarte curat și nu putea fi vorba de nimic de genul unui asemenea acord. Doar eu am stat foarte

aproape de asta, de fapt, m-am ocupat de treaba asta, pot să spun ferm că, fără îndoială, e o invenție.

29.04.1983

Respect... Îl întreb pe Molotov, nu pentru prima dată:

— Ce protocol secret a fost semnat în timpul tratativelor cu Ribbentrop, din anul 1939?

— Nu mai țin minte.

— Churchill scrie că Hitler nu a vrut să vă cedeze Bucovina de Sud, că asta atingea puternic interesele germane, și ea nu este menționată în protocolul secret.

— Ei, ei.

— Și v-a chemat să vă alăturați Triplei Alianțe.

— Da. E un nemernic. E pur și simplu, cum să spun, pentru a masca lucrurile. E un joc, un joc destul de primitiv.

— Dar dumneavoastră ați spus că nu știți opinia lui Stalin în acest sens. Desigur, o știați!

— Desigur. Cu Hitler nu trebuia să ai sufletul deschis.

9.03.1986

...Molotov spune că sunt nefondate discuțiile cum că în timpul războiului ar fi avut loc o corespondență secretă între Stalin și Hitler, Molotov și Ribbentrop, că după bătălia Moscovei una dintre părți a propus armistițiul și că, atunci când a început războiul, Stalin l-ar fi sunat pe Hitler.

— E o prostie. Ca să tulbure apele sunt gata de orice. Stalin nici nu s-ar fi mânjit. Asta nu era în avantajul lui. Eu trebuia să sondez lucrurile...

31.07.1972

— În sursele străine se spune că în timpul războiului dumneavoastră v-ați întâlnit cu Ribbentrop. La Moghiliov.

— Se difuzează, da, se pare că în anul 1943, radioul american a transmis asta. Desigur, e o absurditate. Mă mir numai că au

interesul să răspândească o asemenea prostie, care este în mod clar o absurditate. Dar totuși se scrie despre asta.

25.04.1975

— Mi se pare, ii spun lui Molotov, că uneori Stalin a fost oblidat să vă pună în bătaia tunurilor.

— Au fost și din astea. El ocupa locul principal și trebuia, cum să spun, să tatoneze lucrurile, pentru a le mișca mai departe. Asta e inevitabil, nu e nimic deosebit.

1.05.1981

La Berlin

Citesc cu voce tare din *Blocada* lui A. Ceakovski: „...Dar, comisarul poporului era gata, se pare, și pentru o asemenea metodă. Salutând, ridicând doar ușor pălăria, strângând mâna lui Ribbentrop abia atingând-o cu degetele sale reci, care parcă nu se îndoiau...”

— O privire fixă, degete care nu se îndoiaie, repetă Molotov.

— „Fața obișnuită a unui profesor de gimnaziu”, își spunea Ribbentrop...

— Da, da, zâmbește ironic Molotov.

— „E interesant, și l-ar putea reprezenta cu monoclu? De ce preferă monocul de modă veche în detrimentul ochelarilor? În Germania asemenea monocluri purtau poate doar bijutierii și dentistii, în cea mai mare parte evrei.”

— E de plâns sau de râs? întrebă Molotov.

— „Cum sunt lucrurile la Moscova?”, întrebă Ribbentrop cu un zâmbet întins, pentru a-i tulbura tacerea ce se prelungea. „La Moscova lucrurile sunt bine”, răspunse Comisarul Poporului, întorcând puțin capul în direcția interlocutorului. „Cum stă cu sănătatea domnul Stalin?” „Minunat.” „Cum e Teatrul Mare?”, continuă să întrebe Ribbentrop. „Teatrul Mare e la locul lui.”

— Inventează.

— „E foarte plăcut să aud asta. «Lacul lebedelor» e una dintre impresiile mele de neuitat. Desigur, sezonul teatral a început deja?” „Da, la 1 septembrie”, răspunse laconic omul cu monoclu. „Cum o mai duce incomparabila dumneavoastră Lepeșinskaiă?” „Cine?” „O am în vedere pe remarcabilă dumneavoastră balerină”. „Danseză...”

28.04.1976

— Hitler e un naționalist extrem, spune Molotov, un anticomunist orb și obtuz.

— Stalin nu s-a întâlnit cu el?

— Nu, numai eu am avut această plăcere. Și acum sunt oameni asemenei lui. De aceea trebuie să facem politică foarte prudent și ferm.

9.05.1985

— Hitler... În exterior nu avea nimic extrem de deosebit, care să-ți sară în ochi. Era foarte mulțumit de sine, se poate spune că era un om îndrăgostit de propria persoană. Desigur, nu aşa cum este prezentat în cărți și în filme. Acolo se pune accent pe latura exterioară, este arătat nebun, maniac, dar nu e aşa. Era foarte intelligent, dar limitat și obtuz din cauza iubirii pentru propria persoană și a absurdității ideii sale originare. Totuși, cu mine n-o făcea pe nebunul. În timpul primei discuții aproape tot timpul a vorbit singur, eu îl împingeam la asta, ca să mai adauge câte ceva. Cel mai veridic Berejcov¹ descrie întâlnirile noastre, în literatură pe tema asta e multă psihologie inventată.

Hitler spune: „Ce rezultă, nu știu care Anglie, nu știu care insule nefericite stăpânesc jumătate din lume și vor să cucerească toată lumea, asta e inadmisibil! Asta e nedrept!”

Eu răspund că, desigur, e inadmisibil, e nedrept și îl compătimesc foarte mult.

„Asta nu trebuie să fie considerat ceva normal”, îi spun. El s-a înviorat.

¹ V. M. Berejcov (1916–1998), diplomat și publicist, traducător personal al lui Stalin în al Doilea Război Mondial; mai târziu, profesor la Universitatea din California (n. tr.).

Hitler: „Uite, voi trebuie să aveți ieșire la mările calde. Iran, India, lată perspectiva voastră”. Eu îi spun: „Păi de ce nu, e o idee interesantă, cum v-o imaginați?” Îl atrag în discuție pentru a-i da posibilitatea să vorbească. Pentru mine e o discuție neseroasă, dar el arată că patos cum trebuie lichidată Anglia și ne împinge pe noi în India prin Iran. Nu înțelege prea bine politica sovietică, e un om obtuz, dar voia să ne atragă într-o aventură, iar când noi o să ne împotmolim acolo, în sud, lui o să-i fie mai ușor, acolo o să depindem de el, când Anglia va lupta cu noi. Trebuie să fii mult prea naiv pentru a nu înțelege asta.

Iar în a doua discuție cu el am trecut la treburile noastre. Uite, dumneavoastră, chipurile, ne oferiți niște țări bune, dar când, în anul 1939, a venit la noi Ribbentrop, am ajuns la înțelegerea că granițele noastre trebuie să fie liniștite, și nici în Finlanda, nici în România nu trebuie să fie deloc trupe militare străine, iar dumneavoastră aveți armată acolo! El: „Astea sunt fleacuri”.

Nu trebuie să vulgarizăm, dar între statele socialiste și cele capitaliste, dacă vor să se înțeleagă, există o delimitare: asta e sfera voastră de influență, asta e o naosă. Uite, cu Ribbentrop ne înțelesem că granița cu Polonia o vom trasa așa, iar în Finlanda și România nu vor fi trupe străine. „De ce le mențineți?” „Sunt fleacuri.” „Și atunci cum putem discuta cu dumneavoastră probleme importante, când în cele secundare nu putem să cădem la înțelegere să actionăm conjugat?” El o ținea pe a sa, eu pe a mea. A început să se enerveze. Eu l-am atins, de fapt, destul de inconsistent.

6.12.1969, 9.07.1971

— După discuție am stat la masă. El spune: „Vine războiul, acum nu beau cafea, pentru că poporul meu nu bea cafea. Nu mânânc carne, numai mâncare vegetariană, nu fumez, nu beau”. Mă uit, stă lângă mine un iepure, mânâncă ierburi, e bărbatul ideal. Se înțelege, nu am refuzat nimic. Și șefii lui Hitler mâncau și beau. Trebuie să spun că ei nu mi-au lăsat impresia unor nebuni.

19.02.1971

— Când am băut cafeaua a avut loc o discuție de salon, aşa cum se cuvine unor diplomați. Ribbentrop, fostul negustor de vineri, vorbea despre mărți de vinuri, întreba despre Massandra¹... Hitler cântă și încerca să mă impresioneze.

Când am fost fotografiati, Hitler m-a cuprins cu o mâna. În 1942, în Canada am fost întrebat de ce zâmbesc în această fotografie. Păi, pentru că nu căzusem deloc la înțelegere și nici nu aveam s-o facem!

Iar Hitler se miră de ce insist asupra unui fleac secundar, totul se poate aranja...

Eu îi spun: „Haideți să-l aranjăm”.

Îmi răspunde ceva neclar.

Când ne-am despărțit, m-a condus până în hol, la cuiet, și ieșit din camera sa. Îmi spune când mă îmbrac: „Sunt convins că istoria îl va reține pe veșnicie pe Stalin!” „Nu mă îndoiesc de asta”, i-am răspuns. „Dar eu sper că își va aminti și de mine”, spuse Hitler. „Nici de asta nu mă îndoiesc.”

Se simțea nu numai că se temea de statul nostru, dar și că îi era frică de personalitatea lui Stalin.

22.06.1971

— Îmi aduc aminte de filmul despre sosirea dumneavoastră la Berlin. Era o locomotivă. Nici nemții nu aveau locomotive electrice. Gara din Berlin, soldați, puști, spune Șota Ivanovici. Și dumneavoastră coborîți încet. Aveați pălărie.

— Se prea poate.

— Da, pălărie. Aveți mișcările încete. Vă întâmpină Ribbentrop, ceremonialul SS-istilor, Göring, Goebbels, și la Reichstag vă îmbrățișează Hitler... Așa v-a salutat Hitler.

— Ei, nu.

— Dați-mi voie, Viaceslav Mihailovici, am văzut, am reținut din film: dumneavoastră sunteți aici, Hitler aici... Cum altfel?

— Păi, dracu' mai știe cum...

¹ Vin celebru alb, de desert, produs în Crimeea (n. tr.).

— Pot să vă arăt.

— Puteți să-mi arătați! Doar nu ați fost acolo!... Au fost Hitler, Ribbentrop, doi traducători. Unul de la Moscova, care trăia tot timpul în Rusia, Hilger. El spunea că e prietenul nostru. Și eu, probabil, eram însotit de patru oameni. Era Berejkov, deși nu-l țin minte. Probabil că Pavlov¹ a fost acolo. Probabil au fost amândoi. De fapt, traducea Pavlov, nu Berejkov, el era principalul traducător. Era ambasadorul², după care l-am numit pe Dekanozov³. Nu erau prea mulți. Eram într-un birou uriaș, foarte înalt.

Hitler e de statură mijlocie, cam ca mine. Hitler, desigur, vorbea, restul își permiteau câteva completări, explicații, întrebări...

El voia să mă aburească. Și era cât pe ce să o facă, își mijescă ochii ironic Molotov. M-a tot aburit așa, m-a tot aburit, cum trebuie noi doi, Germania și Uniunea Sovietică, să ne unim împotriva Angliei. „Anglia e aproape distrusă.” „Cum e distrusă, deocamdată nu e distrusă?” „O să terminăm repede cu ea, dar dumneavoastră ar trebui să vă băgați undeva în sud, spre mările calde, luăți India.”

Îl ascult cu mare interes. Iar el mă tot aburește. Dacă e puternic? De unde puternic? Pentru că e foarte obtuz, un naționalist extrem, șovinist orbit de ideile lui. Voia să ridice Germania și să calce totul în picioare.

Se abținea să-i critice pe bolșevici. Desigur, diplomatic, cum puteai altfel să duci tratative? Dacă vrei să te înțelegi asupra a ceva și să scuipi în față... A trebuit să vorbim omenește. A trebuit să vorbim.

— Dar Churchill? întreabă Șota Ivanovici.

— Și cu Churchill a trebuit să vorbim.

¹ V. N. Pavlov (1915–1993), diplomat sovietic, principalul traducător din engleză și germană al lui Stalin (n. tr.).

² A. A. Șkvarțev, reprezentant plenipotențiar în Germania în perioada 2 septembrie 1939 – 26 noiembrie 1940 (n. tr.).

³ V. G. Dekanozov, reprezentant plenipotențiar (26 noiembrie 1940 – 9 mai 1941) și ambasador extraordinar și plenipotențiar (9 mai 1941 – 22 iunie 1941) în Germania (n. tr.).

Reședința Președintelui României

— Dar Roosevelt v-a primit mai moale?

— Da, e un tovarăș mult mai abil. Desigur, a băut alături de noi. Îi plăcea foarte mult şampania. Stalin îl alimenta cum se cunvine. Îi plăcea şampania sovietică. Tare îi mai plăcea! Ca și lui Stalin.

După discuțiile cu Hitler am trimis telegrame lui Stalin, în fiecare zi de telegrame destul de mari – ce spun eu, ce spune Hitler.

Când Molotov s-a întâlnit cu Stalin și au discutat, Stalin spune: „Cum de te-a suportat când i-ai spus toate astea?” „Ei, a trebuit să mă suporte.” Spunea cu o voce liniștită, nu vorbea urât. Deși demonstra. „Vreți să încheiați un acord cu noi?”

Când a venit Ribbentrop în 1939, am căzut de acord, iar în septembrie – octombrie ne-am luat partea. Altfel nu se poate. Nu am pierdut timpul. și ne-am înțeles ca în statele învecinate cu noi, în primul rând în Finlanda, care se află la o distanță de 50 de kilometri de Leningrad, să nu fie trupe germane. și în România, stat cu care ne învecinam, acolo să nu fie niciun fel de trupe în afară de cele românești. „Dar dumneavastră aveți și acolo trupe numeroase.” Chestiuni politice. Am vorbit mult.

El îmi zice: „Marea Britanie, uite, despre asta trebuie să vorbim.” Eu îi spun: „Vorbim și despre asta. Ce dorîți? Ce propuneți?” „Haideți să împărțim lumea. Voi trebuie să mergeți spre sud, să vă faceți drum spre mările calde.”

Apoi am avut prânzul. Am luat masa la el. Himmler, Goebbels, Göring au fost, numai Hess nu a fost. Am fost și la Hess în birou, în vizită. La Comitetul Central al Partidului. Hess arăta foarte modest. Un birou aşa, modest, ca de spital. La Göring, dimpotrivă, erau pe pereți tablouri mari, goblenuri... Prânzul a fost la Hitler, cu toată compania. Se purtau foarte simplu.

El mi-a spus cuvintele: „Uite, sunt țări bune...” Iar eu: „Și uite, există tratatul încheiat prin intermediul lui Ribbentrop, în anul 1939, că nu veți ține trupe în Finlanda, dar țineți trupe acolo; când o să se termine asta? În România nu trebuie să țineți trupe, acolo trebuie să fie numai trupe românești, dar vă țineți trupe și acolo,

la granița noastră. Cum aşa? Asta contravine acordului nostru.” „Este un fleac. Haideți să discutăm despre problema principală.”

Nu am căzut la înțelegere cu el, pentru că eu o țineam pe a mea: „Asta nu e un răspuns. V-am pus o întrebare, iar dumneavoastră nu-mi dați niciun răspuns clar, iar eu vă rog să-mi dați un răspuns clar”. Aici voi am să-i verificăm dacă ei vor cu adevărat să-și îmbunătățească relațiile cu noi sau totul se lovește în gol, în discuții sterpe. S-a văzut că ei nu vor să ne cedeze nimic. De împins ne împingeau, dar totuși, nu aveau de-a face pur și simplu cu niște ciudați, el (Hitler) înțelegea foarte bine asta. Noi, la rândul nostru, trebuia să sondăm și mai adânc până unde puteam discuta serios cu el. Ne-am înțeles să facă ceva, nu au făcut. Vedem că nu vor să facă. Trebuie să tragem concluzii, și ei, desigur, au tras concluzii.

— Da, a învins monstrul cel mare pe care l-a crescut imperialismul, spune Șota Ivanovici.

— Și mai concret, Anglia și Franța, adaugă Molotov.

16.11.1973

— Avea oare pentru nemți vreun rost să se întâlnească cu dumneavastră în anul 1940?

— Ei voiau să ne implice și să ne prostească pentru a intra cu Germania împotriva Angliei. Hitler voia să afle dacă ar putea să ne implice în aventură. Ei rămân hitleriști, fasciști, iar noi îi ajutăm. Uite, va reuși să ne implice în asta?

Îi spun: „Dar ce spuneți dumneavastră referitor la chestiunea care ne privește direct, sunteți de acord să faceți ceea ce sunteți obligați să faceți?”

Și s-a văzut, desigur, că tare mai voia el să ne atragă în aventură, dar, pe de altă parte, nici eu nu am reușit să obțin de la el concesii în privința Finlandei și României.

8.03.1974

În timpul tratativelor cu Hitler stăteam la masă. Pentru experți era o masă, pentru traducători – o masă. Lui Hitler îi traducea Hitler. S-a născut la Odessa, din mamă rusoaică. Fiul lui a murit mai